Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PRIITA PIKAMÄEA
přednesené dne 9. června 2022 [1]

Věc C-69/21

X
proti
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (soud v Haagu zasedající v 's-Hertogenbosch, Nizozemsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Kontroly na hranicích, azyl a přistěhovalectví – Přistěhovalecká politika – Směrnice 2008/115/ES – Navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí – Vážně nemocný státní příslušník, v jehož případě probíhá řízení o navrácení – Léčba za účelem snížení bolesti – Nedostupnost léčby v zemi původu – Odmítnutí odložit vyhoštění – Listina základních práv Evropské unie – Článek 4 – Právo nebýt podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení – Článek 7 – Právo na respektování soukromého života“

1. V projednávané věci je Soudní dvůr dotazován na podmínky, za kterých může zdravotní stav státního příslušníka třetí země bránit výkonu jeho vyhoštění na základě směrnice 2008/115/ES [2].

2. V rozsudku MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení) [3] již Soudní dvůr konstatoval, že článek 4 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) může v zásadě představovat omezení pro výkon vyhoštění ve smyslu směrnice 2008/115. S ohledem na svoji judikaturu a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) má Soudní dvůr v projednávané věci objasnit kritérium, jež bylo v tomto rozsudku použito, za účelem určení stupně závažnosti, jehož překročení může vést k porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení.

3. Soudní dvůr se má v projednávané věci zejména vyjádřit k otázkám, zda nárůst bolesti státního příslušníka třetí země, k němuž dojde v důsledku jeho vyhoštění, aniž se změní klinický obraz jeho nemoci, lze považovat za „zhoršení“ zdravotního stavu tohoto státního příslušníka ve smyslu relevantní judikatury, a dále zda jsou členské státy oprávněny stanovit striktní lhůtu, během níž musí k tomuto zhoršení dojít.

[1] – Původní jazyk: francouzština.

[2] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (Úř. věst. 2008, L 348, s. 98).

[3] – Rozsudek ze dne 24. dubna 2018 [C-353/16, dále jen „MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení)“, EU:C:2018:276].

4. Kromě toho se Soudní dvůr bude muset vyjádřit k právním kritériím, která je třeba použít v případě střetu mezi vyhoštěním státního příslušníka třetí země a jeho právem na respektování soukromého života uvedeným v článku 7 Listiny, a upřesnit, zda je třeba zohlednit zdravotní stav tohoto státního příslušníka jako součást jeho soukromého života.

I. Právní rámec

A. Unijní právo

5. V projednávané věci jsou relevantní články 1, 5 a 9 směrnice 2008/115, jakož i články 4 a 7 a čl. 19 odst. 2 Listiny.

B. Nizozemské právo

6. Článek 64 Vreemdelingenwet 2000 (zákon o cizincích z roku 2000, dále jen „zákon o cizincích“) stanoví:

„Vyhoštění se odloží do doby, než zdravotní stav umožní cizinci nebo jeho rodinnému příslušníkovi cestovat.“

7. Vreemdelingencirculaire 2000 (oběžník o cizincích z roku 2000, dále jen „oběžník o cizincích“) stanoví:

„[…]

7. Nevyhoštění ze zdravotních důvodů

7.1. Obecná ustanovení

[Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) (Imigrační a naturalizační služba, Nizozemsko)] může povolit odklad odjezdu ve smyslu článku 64 [zákona o cizincích], pokud:

– ze zdravotního hlediska není cizinec schopen cestovat; nebo

– existuje skutečné nebezpečí porušení článku 3 [Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen ‚EÚLP‘)] ze zdravotních důvodů.

7.1.1. Cizinec neschopný cestovat

Odjezd cizince se ve smyslu článku 64 [zákona o cizincích] odloží, pokud [Bureau Medische Advisering (BMA) (Úřad pro lékařské poradenství ministerstva bezpečnosti a spravedlnosti, Nizozemsko)] uvede, že zdravotní stav neumožňuje z lékařského hlediska cizinci nebo jeho rodinnému příslušníkovi cestovat.

[…]

7.1.3. Skutečné nebezpečí porušení článku 3 EÚLP ze zdravotních důvodů

Odjezd cizince ve smyslu článku 64 [zákona o cizincích] se odloží, pokud existuje skutečné nebezpečí porušení článku 3 EÚLP ze zdravotních důvodů.

Skutečné nebezpečí porušení článku 3 EÚLP nastává pouze v případě, že:

– ze stanoviska BMA vyplývá, že nedostatek léčby velmi pravděpodobně vyvolá naléhavou zdravotní situaci; a

– v zemi původu nebo v zemi trvalého bydliště není nezbytná léčba dostupná; nebo

– pokud je taková léčba dostupná, lze mít za to, že k ní zjevně není zajištěn přístup.

Naléhavá zdravotní situace

Naléhavou zdravotní situací rozumí IND stav, při kterém cizinec trpí chorobou, o níž je na základě současných vědecko-lékařských poznatků prokázáno, že nedostatek léčby bude mít během tří měsíců za následek smrt, invaliditu či jinou vážnou duševní nebo tělesnou újmu.

[…]“

II. Skutkový základ sporu, původní řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

8. X je ruským státním příslušníkem narozeným v roce 1988, který v šestnácti letech onemocněl vzácnou formou rakoviny krve, s níž se v současné době léčí v Nizozemsku. Základem jeho léčby je zejména flebotomie a podávání konopí pro léčebné použití s cílem utlumit bolest. Poskytování této léčby na bázi konopí není v Rusku povoleno.

9. Dne 31. října 2013 podal X v Nizozemsku první žádost o azyl. Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid měl nicméně za to, že k vyřízení této žádosti je příslušné Švédské království. Toto rozhodnutí se stalo konečným.

10. Dne 13. prosince 2013 požádal X na základě článku 64 zákona o cizincích o odklad vyhoštění z důvodu zdravotních problémů. Žalovaný tuto žádost zamítl rozhodnutím ze dne 24. prosince 2013, které se rovněž stalo konečným.

11. Dne 19. května 2016 podal X novou žádost o azyl v Nizozemsku, neboť lhůta pro jeho přemístění do Švédska uplynula. Na podporu této žádosti X uvedl, že léčba, která mu byla poskytována v Rusku, měla vedlejší účinky a následně zjistil, že užívání konopí pro léčebné použití více vyhovuje zdravotnímu stavu. Vzhledem k tomu, že užívání konopí nebylo v zemi jeho původu povoleno, pěstoval si sám konopí pro léčebné použití, což mu způsobilo problémy, kvůli kterým nyní potřebuje mezinárodní ochranu. V rámci uvedené žádosti X rovněž znovu požádal o odklad svého vyhoštění podle článku 64 zákona o cizincích.

12. Po obdržení stanoviska BMA zamítl státní tajemník rozhodnutím ze dne 29. března 2018 žádost X o azyl s odůvodněním, že problémy, jimž žadatel údajně čelil v Rusku, nejsou věrohodné. Rovněž rozhodl, že žadateli nemůže být uděleno řádné povolení k pobytu, a nevyhověl jeho žádosti o odložení výkonu povinnosti návratu podle článku 64 zákona o cizincích.

13. Rozsudkem ze dne 20. prosince 2018, který dne 28. března 2019 potvrdila Raad van State (Státní rada, Nizozemsko), rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (soud v Haagu zasedající v 's-Hertogenbosch, Nizozemsko) toto rozhodnutí částečně zrušil. I když potvrdil, že se X nemůže dovolávat postavení uprchlíka nebo osoby požívající doplňkové ochrany, nařídil státnímu tajemníkovi znovu posoudit argument X vycházející z jeho práva získat povolení k pobytu na základě článku 8 EÚLP, jakož i jeho žádost o použití článku 64 zákona o cizincích.

14. Dne 19. února 2020 odmítl státní tajemník opět vydat X povolení k pobytu na dobu určitou na základě článku 8 EÚLP a odložit jeho vyhoštění. Stejným aktem přijal státní tajemník rozhodnutí o navrácení, jež ukládalo X opustit území Nizozemska ve lhůtě čtyř týdnů.

15. X napadl toto rozhodnutí žalobou u předkládajícího soudu. Domnívá se, že mu musí být vydáno povolení k pobytu na základě článku 8 EÚLP nebo že mu musí být alespoň přiznán odklad vyhoštění na základě článku 64 zákona o cizincích. V tomto ohledu uvádí, že tlumení bolesti pomocí konopí je pro něj natolik zásadní, že by v případě přerušení této léčby již nemohl vést normální život. Konkrétně uvádí, že v případě takového přerušení by bolest byla natolik velká, že by již nemohl spát ani jíst, což by mělo nejen fyzické, ale i psychické následky, které by vedly depresím a sebevražedným sklonům.

16. Předkládající soud úvodem uvádí, že v souladu s nizozemskou právní úpravou může být vyhoštění odloženo, pokud z lékařského hlediska cizinec není schopen cestovat či existuje skutečné nebezpečí porušení článku 3 EÚLP ze zdravotních důvodů. Tento posledně uvedený případ nastává, pokud z posudku BMA vyplývá, že přerušení léčby pravděpodobně povede k „naléhavé zdravotní situaci" a že v zemi původu není vhodná léčba dostupná nebo k ní cizinec nebude mít přístup.

17. V rámci azylového řízení zahájeného dne 19. května 2016 předložil X různé lékařské zprávy s cílem dokázat své tvrzení, že jeho zdravotní problémy jsou takové povahy, že odůvodňují odklad vyhoštění.

18. Ve svých stanoviscích vydaných na žádost státního tajemníka BMA zejména uvedl, že pokud by X nebyla prováděna flebotomie, lze očekávat, že bude v krátké době čelit naléhavé zdravotní situaci, avšak tato léčba je v Rusku dostupná. Naproti tomu měl BMA za to, že se nelze vyjádřit k zdravotním následkům přerušení léčby konopím, neboť jeho léčebný účinek nebyl prokázán. BMA rovněž uvedl, že nebyla zaznamenána žádná porucha související s bolestí, jež by vedla k obavám ze smrti X nebo z jeho závislosti při běžných životních úkonech. Podle BMA proto nelze tvrdit, že užívání konopí zabraňuje vzniku naléhavé zdravotní situace během krátké doby. BMA nakonec uvedl, že existuje dostatek jiných léků proti bolesti, které by bylo možné X podávat.

19. Podle předkládajícího soudu však z informací předložených X vyplývá, že jeho ošetřující lékaři považují konopí pro léčebné použití za jediný vhodný prostředek proti bolesti a použití ostatních analgetik je kontraindikováno. Kromě toho se tento soud domnívá, že X právně dostačujícím způsobem prokázal, že léčba pomocí konopí pro léčebné použití je předepisována a využívána jen tehdy, pokud se ostatní postupy proti bolesti ukázaly nejen neúčinné, ale jsou též kontraindikovány.

20. Předkládající soud rovněž uvádí, že v zemi původu X není dostupná žádná vhodná léčba tlumící bolest, včetně léčby prostřednictvím konopí pro léčebné použití. Pokud mu tedy nebude přiznán odklad vyhoštění, bude jeho léčba tlumící bolest přerušena a intenzita bolesti se zvýší. V tomto ohledu předkládající soud připomíná, že X předložil informace, z nichž vyplývá, že díky

podávání konopí pro léčebné použití se jeho bolest stala sotva snesitelnou. Tyto informace však neumožňují určit, zda nárůst bolesti způsobený přerušením léčby povede k zhoršení klinických příznaků nemoci, byť s ohledem na informace, které má předkládající soud k dispozici, tomu tak pravděpodobně nebude.

21. Dříve než si předkládající soud vyžádá lékařský posudek ohledně zvýšení intenzity bolesti, jemuž bude X pravděpodobně vystaven, přestane-li užívat konopí pro léčebné použití, považuje tedy za nezbytné stanovit prostřednictvím výkladu unijního práva právní rámec upravující otázku, jak tuto skutečnost zohlednit.

22. V tomto ohledu předkládající soud zaprvé uvádí, že Soudní dvůr dosud nevyložil čl. 19 odst. 2 Listiny ve spojení s jejími články 1 a 4 tak, aby určil, zda zdravotní důvody mohou bránit vyhoštění státního příslušníka třetí země, jestliže se klinické příznaky jeho nemoci pravděpodobně nezhorší, avšak intenzita jeho bolesti se v případě navrácení podstatně zvýší, neboť v zemi jeho původu není dostupná vhodná léčba.

23. Zadruhé tento soud poznamenává, že podle ustálené judikatury Raad van State (Státní rada) založené na požadavku rychlého zhoršení zdravotního stavu ve smyslu rozsudku Paposhvili v. Belgie [4], musí být pro určení, zda přerušení léčby vyvolá naléhavou zdravotní situaci, zohledněny pouze ty zdravotní následky, jež nastanou do tří měsíců od tohoto přerušení. Podle předkládajícího soudu však ESLP v uvedeném rozsudku výslovně nestanovil žádnou lhůtu. Považuje tedy za nezbytné určit, zda následky přerušení léčby vážně nemocného státního příslušníka třetí země mohou v případě návratu do země jeho původu spadat do působnosti článku 4 Listiny jen tehdy, pokud k nim dojde během tří měsíců, a to bez ohledu na povahu nemoci a lékařskou péči.

24. Zatřetí předkládající soud uvádí, že Raad van State (Státní rada) rozhodla, že článek 64 zákona o cizincích vyžaduje též posoudit, zda vyhoštění státního příslušníka třetí země, který trpí zvlášť závažným duševním nebo fyzickým onemocněním, může jako takové vést ke skutečnému nebezpečí porušení článku 3 EÚLP. K tomuto posouzení by však mohlo dojít jen v rámci ověřování schopnosti takového státního příslušníka cestovat, takže BMA není nikdy dotazován, zda určité zdravotní následky mohou vyplynout ze samotného vyhoštění, a tyto následky tak nejsou zohledněny při dokazování, zda „naléhavá zdravotní situace“ ve smyslu oběžníku o cizincích brání takovému vyhoštění v případě, že léčba poskytovaná uvedenému státnímu příslušníkovi není v zemi původu dostupná nebo k ní nemá přístup.

25. Zhoršení psychických následků, jako je riziko sebevraždy, by podle tohoto soudu mohlo v kontextu uvedeného přezkumu jen stěží zabránit vyhoštění, přestože může vyvolat naléhavou zdravotní situaci.

26. Začtvrté považuje předkládající soud za nezbytné určit, zda zdravotní stav státního příslušníka a skutečnost, že se léčí v členském státě, v němž pobývá, mohou představovat prvky soukromého života, jehož respektování musí být zajištěno ve smyslu článku 7 Listiny a článku 8 EÚLP.

27. V projednávané věci X tvrdí, že jeho léčba spadá do jeho soukromého života, jenž musí být respektován, a brání jeho vyhoštění.

[4] – ESLP, 13. prosince 2016, dále jen „rozsudek Paposhvili“, CE:ECHR:2016:1213JUD004173810.

28. Za těchto okolností si předkládající soud klade otázku, zda jsou příslušné orgány členského státu povinny zkoumat, zda s ohledem na právo na respektování soukromého života má být státnímu příslušníkovi třetí země přiznáno právo pobytu z důvodu jeho vážných zdravotních problémů a léčby, která je mu v tomto státě poskytována, a zda respektování soukromého života tohoto státního příslušníka představuje skutečnost, kterou je třeba zohlednit při rozhodování o jeho žádosti o odklad uloženého vyhoštění.

29. Za těchto podmínek se rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (soud v Haagu zasedající v 's-Hertogenbosch, Nizozemsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Může podstatné zvýšení intenzity bolesti způsobené nedostatkem léčby při nezměněném klinickém obrazu nemoci představovat situaci, která je v rozporu s čl. 19 odst. 2 [Listiny] ve spojení s jejími články 1 a 4, jestliže nebude odložena povinnost vycestovat vyplývající ze [směrnice 2008/115]?

2) Je stanovení pevné lhůty, během níž se musí projevit následky nedostatku léčby tak, aby bylo možno uznat zdravotní překážky pro povinnost návratu vyplývající ze [směrnice 2008/115], slučitelné s článkem 4 Listiny ve spojení s jejím článkem 1? Není-li stanovení pevné lhůty v rozporu s unijním právem, může členský stát stanovit jednu obecnou lhůtu, která je stejná pro všechna možná onemocnění i zdravotní následky?

3) Je ustanovení, podle něhož musí být následky vyhoštění posuzovány výhradně v rámci otázky, zda a za jakých okolností může cizinec cestovat, slučitelné s čl. 19 odst. 2 Listiny ve spojení s jejími články 1 a 4 a se [směrnicí 2008/115]?

4) Vyžaduje článek 7 Listiny ve spojení s jejími články 1 a 4 a v kontextu [směrnice 2008/115], aby zdravotní stav cizince a léčba, která je mu v členském státě poskytována, byly posuzovány v rámci otázky, zda je třeba povolit pobyt na základě respektování soukromého života? Vyžaduje čl. 19 odst. 2 Listiny ve spojení s jejími články 1 a 4 a v kontextu [směrnice 2008/115], aby se při posuzování, zda lze zdravotní problémy považovat za překážku vyhoštění, přihlíželo k soukromému a rodinnému životu ve smyslu článku 7 Listiny?“

30. Písemná vyjádření předložili X, nizozemská vláda a Evropská komise.

31. Titíž zúčastnění byli vyslechnuti na jednání, které se konalo dne 7. března 2022.

III. Analýza

A. K pravomoci Soudního dvora a přípustnosti předběžných otázek

32. Nizozemská vláda zaprvé tvrdí, že předběžné otázky jsou nepřípustné, neboť byly předkládajícím soudem položeny předčasně. Vzhledem k tomu, že se směrnice 2008/115 použije pouze v případě neoprávněného pobytu dotčeného státního příslušníka třetí země, není podle názoru vlády výklad této směrnice ve spojení s Listinou nezbytný pro rozhodnutí ve věci v původním řízení, neboť předkládající soud musí nejprve ověřit, zda je X oprávněn získat povolení k pobytu v Nizozemsku.

33. K odmítnutí tohoto argumentu stačí připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora mají vnitrostátní soudy možnost obrátit se na Soudní dvůr *v jakémkoli okamžiku řízení, který považují za vhodný*[5], takže žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nemůže být považována za nepřípustnou pouze proto, že byla v rámci vnitrostátního řízení podána příliš brzy. Soudní dvůr již ostatně souhlasil s poskytnutím odpovědí na předběžné otázky, které mu vnitrostátní soud předložil dříve, než posoudil, zda může být spor vyřešen pouze na základě vnitrostátních právních předpisů[6].

34. Zadruhé se nizozemská vláda domnívá, že druhá předběžná otázka je nepřípustná v rozsahu týkajícím se legality striktní lhůty, jež se v případě vyhoštění použije pro posouzení zhoršení zdravotního stavu státních příslušníků třetích zemí, ačkoliv pro řešení sporu v původním řízení není tato lhůta rozhodující.

35. Tento argument nelze přijmout. Rozhodnutí o navrácení přijaté vůči X bylo totiž zejména založeno na vyloučení možnosti, že v případě vyhoštění nastane během krátké doby naléhavá zdravotní situace. Není přitom pochyb o tom, že v souladu s použitelnou nizozemskou právní úpravou se existence naléhavé zdravotní situace posuzuje s ohledem na tříměsíční lhůtu stanovenou oběžníkem o cizincích. Dodávám, že otázka legality této lhůty je o to zásadnější, že z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí nizozemská vláda ve svém písemném vyjádření, souvisí bolesti X s nemocí, kterou trpí, a v zemi jeho původu, tedy v Rusku, neexistuje žádná náhradní léčba, která by mohla zmírnit jeho bolesti.

36. Konečně zatřetí se nizozemská vláda domnívá, že Soudní dvůr nemá pravomoc rozhodnout o čtvrté předběžné otázce v rozsahu, v němž se týká možnosti odvodit právo pobytu z článku 8 EÚLP. Tato otázka by navíc podle této vlády byla nepřípustná, pokud by se předkládající soud snažil zjistit, zda článek 7 Listiny ukládá členským státům povinnost přiznat právo pobytu každému státnímu příslušníkovi třetí země, který se nachází v situaci X.

37. Znovu musím vyjádřit nesouhlas s argumenty nizozemské vlády. Na jedné straně je nesporné, že se uvedená otázka netýká článku 8 EÚLP, ale článku 7 Listiny. Na druhé straně otázka, zda musí být právo pobytu přiznáno uvedenému státnímu příslušníkovi třetí země, je součástí meritorního posouzení čtvrté předběžné otázky[7].

38. Domnívám se proto, že Soudní dvůr má pravomoc rozhodnout o projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a tato žádost je v plném rozsahu přípustná.

B. K věci samé

1. K první a druhé otázce

39. Podstatou prvních dvou otázek předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny vykládána v tom smyslu, že nebrání vyhoštění státního příslušníka třetí země, který je vážně nemocný a neoprávněně pobývá na území členského státu, jestliže bude v důsledku právní nedostupnosti jediné účinné analgetické léčby v zemi původu čelit

[5] – Viz zejména rozsudek ze dne 26. června 2019, Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, body 35 a 39).

[6] – Rozsudek ze dne 29. října 2020, Veselības ministrija (C-243/19, EU:C:2020:872, bod 63).

[7] – Viz rozsudek ze dne 29. března 2012, 3M Italia (C-417/10, EU:C:2012:184, bod 23).

podstatnému nárůstu bolesti, aniž se změní jiné klinické příznaky nemoci, nebo alespoň pokud k tomuto podstatnému nárůstu bolesti dojde po více než třech měsících od doby, kdy byl navrácen do země původu.

a) Úvodní poznámky

40. Úvodem je třeba poznamenat, že podle informací poskytnutých předkládajícím soudem se X, státní příslušník dotčené třetí země, nemůže domáhat postavení uprchlíka, doplňkové ochrany nebo řádného povolení k pobytu v Nizozemsku. Pobyt X je „neoprávněný" ve smyslu čl. 3 bodu 2 směrnice 2008/115, neboť dotyčný se na území Nizozemska zdržuje bez toho, aby splňoval podmínky vstupu uvedené v článku 5 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)[8] nebo jiné podmínky vstupu, pobytu nebo bydliště v tomto státě. Z toho vyplývá, že ustanovení této směrnice se vztahují na situaci X.

41. Směrnice ukládá členským státům zejména povinnost přijmout rozhodnutí o navrácení vůči každému neoprávněně pobývajícímu státnímu příslušníkovi třetí země (článek 6) a přijmout veškerá opatření nezbytná k výkonu takového rozhodnutí, jestliže mu nebyla poskytnuta lhůta k dobrovolnému opuštění území (článek 8). Vzhledem k tomu, že vedení vnitrostátních řízení o navrácení představuje uplatňování směrnice 2008/115 ve smyslu článku 51 Listiny, použije se Listina na projednávanou věc.

42. Z důvodu vážné nemoci, kterou X trpí, by podle předkládajícího soudu mohly bránit jeho vyhoštění článek 4 Listiny („Nikdo nesmí být mučen ani podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu") a čl. 19 odst. 2 Listiny („Nikdo nesmí být vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven […] nelidskému či ponižujícímu zacházení"). Vzhledem k tomu, že tento zákaz byl v podstatě potvrzen v článku 5 směrnice 2008/115, je třeba v případě prvních dvou otázek, jak byly přeformulovány, odkázat na uvedený článek ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny.

43. Jak vyplývá z vysvětlení k Listině[9], právo uvedené v článku 4 Listiny odpovídá právu zaručenému článkem 3 EÚLP, zatímco čl. 19 odst. 2 Listiny odráží relevantní judikaturu ESLP týkající se článku 3 EÚLP. Z toho podle čl. 52 odst. 3 Listiny vyplývá, že smysl a rozsah těchto dvou ustanovení musí být stejný jako smysl a rozsah, který EÚLP přiznává článku 3, není-li tím narušena autonomie unijního práva a Soudního dvora.

44. Zodpovězení otázky, zda a případně za jakých podmínek brání článek 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny[10] tomu, aby členský stát vyhostil státního příslušníka třetí země, který je vážně nemocný a pobývá na území neoprávněně, tak závisí na prozkoumání rozsudků vydaných ESLP ve věcech N. v. Spojené království[11] a Paposhvili, jakož i rozsudků, které ve značné míře odkazují na zásady stanovené ESLP, vydaných Soudním dvorem ve věcech Abdida, C. K. a další[12] a MP (Doplňková

[8] – Úř. věst. 2016, L 77, s. 1.

[9] – Úř. věst. 2007, C 303, s. 17.

[10] – Pro zjednodušení budu dále v tomto stanovisku odkazovat pouze na článek 4 Listiny, neboť čl. 19 odst. 2 Listiny představuje použití zákazu nelidského a ponižujícího zacházení zakotveného v tomto článku 4 na případ vyhoštění.

[11] – ESLP, 27. května 2008, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[12] – Rozsudky ze dne 18. prosince 2014, Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453), a ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

ochrana oběti předchozího mučení). Toto prozkoumání totiž umožní určit právní kritérium, jež lze použít k ověření souladu uvedeného vyhoštění se zákazem nelidského a ponižujícího zacházení.

45. Před zahájením analýzy je třeba stručně vysvětlit, proč se judikatura Soudního dvora vyplývající z rozsudků N. S. a další, Jawo a Ibrahim a další [13], jíž byly provedeny závěry vyplývající z rozsudku ESLP ve věci M. S. S. v. Belgie a Řecko [14], nepoužije na okolnosti v původním řízení, jak uvedli na jednání všichni dotčení zúčastnění.

46. Soudní dvůr v těchto rozsudcích konstatoval, že přemístění žadatele o mezinárodní ochranu z jednoho členského státu do druhého porušuje zákaz nelidského a ponižujícího zacházení v případě, že je tato osoba „zcela závislá na veřejné podpoře“ a „v důsledku nezájmu orgánů [tohoto druhého členského státu] by se nezávisle na své vůli a osobní volbě ocitla v *situaci silné materiální deprivace*, v níž by nemohla uspokojovat své nejzákladnější potřeby, jako je zejména potřeba se najíst, umýt a ubytovat, a kterou *by bylo poškozováno její tělesné či duševní zdraví* nebo v důsledku které by se ocitla v zanedbaném stavu, jenž je v rozporu s lidskou důstojností“ [15].

47. Podle mého názoru není vcelku pochyb o tom, že vzhledem k absolutní povaze článku 4 Listiny lze toto kritérium použít i v případě, kdy členský stát zvažuje navrácení neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země do země jeho původu. Je však třeba uvést, že v projednávaném případě X pouze tvrdí, že navrácení do Ruska by vážně poškodilo jeho zdraví, ale v žádném ohledu netvrdí, že by byl zcela závislý na veřejné podpoře nebo že by se v případě navrácení do Ruska ocitl v situaci „silné materiální deprivace“ v důsledku nezájmu orgánů této země. Mám přitom za to, že výše citovaná judikatura vyžaduje příčinnou souvislost mezi touto silnou materiální deprivací způsobenou nezájmem dotčených vnitrostátních orgánů a zhoršením zdravotního stavu dotyčné osoby. Tato judikatura se tudíž na projednávanou věc nepoužije.

b) Článek 3 EÚLP jako záruka proti navrácení v judikatuře ESLP

48. Závěr, který otevřel cestu k posouzení souladu mezi článkem 3 EÚLP a vyhoštěním osob trpících závažným onemocněním, o kterém rozhodly orgány veřejné moci, se nachází v rozsudku D. v. Spojené království [16]. ESLP v tomto rozsudku shledal, že přezkum vyhoštění z hlediska článku 3 EÚLP nelze podmiňovat okolností, že osoba, která je podrobena některému ze zakázaných způsobů zacházení, je ohrožena v důsledku úmyslného jednání orgánů veřejné moci státu, do kterého má být navrácena. Konstatoval, že mu nic nebrání přezkoumávat situace, ve kterých tato hrozba vyplývá ze skutečností, jež nemohou přímo ani nepřímo založit odpovědnost těchto orgánů a samy o sobě neporušují ustanovení tohoto článku.

49. Tento přístup byl rozvinut v rozsudku Pretty v. Spojené království následovně: „Na utrpení, které je důsledkem přirozeně způsobené nemoci […], se může vztahovat článek 3 [EÚLP,] pokud je nebo hrozí, že bude *umocněno* zacházením, za které mohou nést odpovědnost státní orgány, ať už toto zacházení vyplývá z podmínek zadržení, vyhoštění nebo jiných opatření“ [17].

[13] – Rozsudky ze dne 21. prosince 2011 (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865), ze dne 19. března 2019 (C-163/17, EU:C:2019:218), a ze dne 19. března 2019 (C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17, EU:C:2019:219).

[14] – ESLP, 21. ledna 2011, CE:ECHR:2011:0121JUD003069609.

[15] – Rozsudky ze dne 19. března 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, bod 92), a ze dne 19. března 2019, Ibrahim a další (C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17, EU:C:2019:219, bod 90). Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

[16] – ESLP, 2. května 1997, CE:ECHR:1997:0502JUD003024096), body 49 a 50.

[17] – ESLP, 29. dubna 2002, CE:ECHR:2002:0429JUD000234602, bod 52. Zvýrazněno autorem stanoviska.

50. Ohledně rozhodnutí vyhostit osobu nakaženou AIDS uvedl ESLP v rozsudku D. v. Spojené království, že výkon tohoto rozhodnutí by dotyčného jednotlivce vystavil skutečnému riziku smrti za zvláště bolestivých okolností a představoval by nelidské zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP. V tomto ohledu zdůraznil, že cizí státní příslušníci, vůči nimž bylo vydáno rozhodnutí o vyhoštění, se sice nemohou v zásadě domáhat práva zůstat na území přijímajícího státu, aby zde nadále mohli využívat zdravotní a sociální pomoc zajišťovanou tímto státem, avšak porušení článku 3 EÚLP zdůvodnil „zcela výjimečnými okolnostmi“ projednávaného případu a „naléhavými humanitárními důvody“, jež byly ve hře [18]. ESLP přihlédl zejména ke skutečnosti, že osoba, které bylo rozhodnutí o vyhoštění určeno, se nacházela v konečném stadiu své nemoci a náhlé odepření lékařské péče poskytované v hostitelském státě, jakož i nedostupnost odpovídající léčby v zemi původu by zkrátily délku jejího života a způsobily by jí tělesné i duševní utrpení [19].

51. Ve věci N. v. Spojené království [20] byl ESLP v podstatě vyzván, aby tuto míru závažnosti snížil tím, že zvolí širší výklad pojmu „zcela výjimečné okolnosti“.

52. Tento případ se týkal vyhoštění HIV pozitivní osoby, která byla ve stabilizovaném stavu díky léčbě poskytnuté v hostitelském státě. Nebylo však zpochybněno, že v případě přerušení léčby by se zdravotní stav dotyčné rychle zhoršil a po určité době života v nepohodlí a utrpení by během několika let zemřela. V tomto ohledu stěžovatelka uvedla, že nemá prostředky na nákup léků v zemi původu, Ugandě, jež jsou pro danou léčbu nezbytné, a dále že její rodina v zemi původu by nebyla ani ochotna ani schopna o ni pečovat, pokud by byla vážně nemocná.

53. ESLP nicméně shledal, že vysoká míra závažnosti stanovená v rozsudku D. v. Spojené království a uplatňovaná v jeho pozdější judikatuře musí být zachována [21].

54. Aby zjistil, zda se v uvedené věci N. v. Spojené království jednalo o zcela výjimečné okolnosti, zaměřil se na závažnost zdravotního stavu stěžovatelky v době, kdy měla být vyhoštěna, přičemž otázkou, zda by se stěžovatelka skutečně mohla domoci potřebné léčby a péče v zemi, do které měla být vyhoštěna, se podrobně nezabýval. Konkrétně měl ESLP za to, že skutečnost, že stěžovatelka nebyla v době vyhlášení rozsudku v kritickém stavu a byla schopna cestovat, vylučuje existenci „zcela výjimečných okolností“, a tím také porušení článku 3 EÚLP. Pro účely takového posouzení není podle tohoto soudu relevantní, že v případě vyhoštění dotyčné do Ugandy by se její stav zhoršil, a zejména by se zkrátila očekávaná délka jejího života [22].

55. V nedávné době ESLP v rozsudku Paposhvili konstatoval, že použití článku 3 EÚLP pouze na vyhoštění osob nacházejících se na prahu smrti, jak tomu bylo počínaje rozsudkem N. v. Spojené království [23], mělo za následek, že vážně nemocní cizinci, kteří byli v méně kritickém stavu, se nemohli dovolávat tohoto ustanovení. Požadavek zajistit účinnost článku 3 EÚLP tak podle soudu vyžaduje, aby byl výraz „jiné zcela výjimečné případy“ vykládán v tom smyslu, že ochrana zakotvená v uvedeném ustanovení musí být rovněž přiznána těmto osobám [24].

[18] – ESLP, 2. května 1997, D. v. Spojené království, CE:ECHR:1997:0502JUD003024096, bod 54.

[19] – Tamtéž, body 50 až 52.

[20] – ESLP, 27. května 2008, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[21] – Tamtéž, bod 43.

[22] – Tamtéž, body 50 a 51.

[23] – ESLP, 27. května 2008, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[24] – Rozsudek Paposhvili, body 181 a 183.

56. Konkrétně měl ESLP za to, že „jinými zcela výjimečnými případy“ je třeba rozumět „případy vyhoštění vážně nemocné osoby, u níž existují vážné důvody se domnívat, že přestože této osobě bezprostředně nehrozí smrt, byla by z důvodu nedostatku či nedostupnosti odpovídající léčby v zemi, do které má být navrácena, vystavena *skutečnému* riziku *vážného, rychlého a nezvratného zhoršení* zdravotního stavu, jež by vedlo k těžkému utrpení nebo podstatnému zkrácení očekávané délky života“ [25].

57. Stěžovatel v tomto případě trpěl velmi vážným onemocněním. Podle informací, které poskytl, byl jeho zdravotní stav stabilizovaný díky léčbě, které se mu v Belgii dostávalo, a pokud by tato léčba musela být přerušena, očekávaná délka jeho života by byla v průměru kratší než šest měsíců. ESLP považoval za věrohodné tvrzení stěžovatele, že uvedená léčba není v zemi jeho původu dostupná a podle nichž tomuto stěžovateli nic nezaručuje přístup k jiným formám léčby jeho nemoci, které jsou v této zemi dostupné [26]. Pokud by tak příslušné vnitrostátní orgány neposoudily riziko, kterému byl stěžovatel vystaven, z hlediska informací o jeho zdravotním stavu a dostupnosti odpovídající léčby v Gruzii, bylo by podle ESLP možné konstatovat, že článek 3 EÚLP byl porušen [27].

58. Kritérium použité v rozsudku Paposhvili pro určení, zda výkon rozhodnutí o vyhoštění vážně nemocné osoby představuje nelidské či ponižující zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP, bylo nedávno potvrzeno rozsudkem vydaným velkým senátem ESLP ve věci Savran v. Dánsko [28].

59. Rozsah tohoto kritéria je třeba upřesnit. Ačkoli kritérium jistě vede k rozšíření působnosti článku 3 EÚLP a vychází z takového vymezení míry závažnosti, jež mezi osoby chráněné tímto článkem umožňuje zahrnout také osoby, které nejsou blízko smrti, snažil se ESLP obzvláště zdůraznit *relativní* povahu tohoto rozšíření [29], o čemž svědčí zejména tři skutečnosti. Zaprvé zopakoval, že případy, ve kterých článek 3 EÚLP brání výkonu vyhoštění vážně nemocné osoby, jsou „zcela výjimečné“. Zadruhé uvedl, že tyto případy „odpovídají vysoké míře závažnosti stanovené pro použití článku 3 [EÚLP] ve věcech týkajících se vyhoštění vážně nemocných cizinců“. Zatřetí stanovená míra závažnosti znamená, že zhoršení zdravotního stavu osoby, na kterou se vztahuje rozhodnutí o vyhoštění, musí být nejen „vážné“ a „nezvratné“, ale také „rychlé“. Zatímco první dvě skutečnosti představují základní vlastnosti újmy, která hrozí v případě čistě potenciálního, byť předvídatelného porušení EÚLP [30], poslední skutečnost lze vysvětlit pouze záměrem co nejvíce omezit okruh osob, které mohou požívat ochrany stanovené v článku 3 EÚLP.

c) Článek 4 Listiny jako záruka proti navrácení v judikatuře Soudního dvora

60. Co se týče relevantní judikatury Soudního dvora, je třeba uvést, že Soudní dvůr celkem čtyřikrát výslovně označil kritérium, která je třeba použít při posouzení, zda nucené přemístění vážně nemocné osoby představuje nelidské a ponižující zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP.

[25] – Tamtéž, bod 183. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

[26] – Tamtéž, body 194 až 198.

[27] – Tamtéž, body 205 a 206.

[28] – ESLP, 7. prosince 2021, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715.

[29] – V tomto smyslu viz Mavronicola N., „Specifying the *Non-Refoulement* Duty under Article 3 ECHR“, *Torture, Inhumanity and Degradation under Article 3 of the ECHR: Absolute Rights and Absolulute Wrongs*, Hart Publishing, Oxford, 2021, s. 181.

[30] – ESLP, 7. července 1989, Soering v. Spojené království, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, bod 90.

61. Ve věci Abdida Soudní dvůr s ohledem na rozsudek ESLP ve věci N. v. Spojené království [31] shledal, že výkon rozhodnutí o navrácení, které vede k vyhoštění vážně nemocného příslušníka třetí země do státu, v němž neexistuje odpovídající léčba, porušuje článek 4 Listiny jen ve zcela výjimečných případech. Dále upřesnil, že pro tyto případy je typická závažnost a nenapravitelnost újmy, k níž by došlo vyhoštěním státního příslušníka třetí země do státu, ve kterém hrozí vážné nebezpečí, že bude vystaven nelidskému či ponižujícímu zacházení. Zajištění účinnosti opravného prostředku proti takovémuto rozhodnutí o navrácení podle Soudního dvora vyžaduje, aby byl spojen s odkladným účinkem, neboť výkon tohoto rozhodnutí by uvedeného státního příslušníka vystavil *vážnému nebezpečí, že se jeho zdravotní stav vážným a nezvratným způsobem zhorší* [32]. Toto kritérium bylo následně převzato v rozsudku CPAS de Seraing [33].

62. Ve věci C. K. a další byla Soudnímu dvoru položena otázka, zda přemístění žadatelky o azyl se zvlášť závažným psychickým onemocněním, konkrétně s poporodní depresí a periodickými sebevražednými sklony, ze Slovinska do Chorvatska v rámci dublinského systému představuje nelidské a ponižující zacházení ve smyslu článku 4 Listiny.

63. V tomto ohledu Soudní dvůr nejprve uvedl, že s ohledem na judikaturu ESLP nelze vyloučit, že přemístění žadatele může samo o sobě založit pro dotyčného vážné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení, a to bez ohledu na kvalitu přijetí a péči dostupnou v dotčeném členském státě [34].

64. Pokud jde o kritérium, na jehož základě je třeba ověřit, zda v tomto případě došlo k porušení článku 4 Listiny, měl Soudní dvůr za to, že přemístění žadatele o azyl představuje nelidské a ponižující zacházení, jestliže s sebou nese *skutečné a prokázané riziko značného a nevratného zhoršení* jeho *zdravotního stavu* [35]. Následně doplnil, že jakmile žadatel předložil objektivní skutečnosti, které dostatečným způsobem prokazují mimořádnou závažnost jeho zdravotní stavu a značné a nevratné následky, které by pro něj mohlo přemístění představovat, je povinností příslušných vnitrostátních orgánů posoudit tyto skutečnosti a zohlednit *veškeré* následky, které vyplývají z přemístění, a nikoliv pouze následky vyplývající z fyzické přepravy žadatele o azyl [36].

65. Velký senát Soudního dvora tento přístup potvrdil a uplatnil v kontextu směrnice 2008/115 v rozsudku MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení). Soudní dvůr se měl vyjádřit k otázce, zda má být doplňková ochrana udělena státnímu příslušníkovi, který byl mučen orgány země svého původu, přičemž vážné psychické následky tohoto mučení by se v případě návratu do této země mohly značně zhoršit.

66. Při přezkumu této otázky Soudní dvůr zejména zdůraznil, že k porušení článku 3 EÚLP je podle judikatury ESLP týkající se vyhoštění vážně nemocných osob nezbytné, aby útrapy způsobené vyhoštěním dosáhly minimální závažnosti, a připomněl, že ESLP k tomuto posouzení přistupuje na základě kritéria uvedeného v rozsudku Paposhvili [37].

31 – ESLP, 27. května 2008, N. v. Spojené království, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

32 – Rozsudek ze dne 18. prosince 2014, Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453, body 45 až 50).

33 – Rozsudek ze dne 30. září 2020 (C-402/19, EU:C:2020:759, bod 36).

34 – Rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, body 68 a 71 až 73).

35 – Rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 74).

36 – Rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, body 75 a 76).

37 – Rozsudek MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), body 36 až 40.

67. V této fázi úvah bylo legitimní očekávat, že Soudní dvůr se s tímto kritériem ztotožní a uvede, že musí být použito rovněž pro vymezení situací, ve kterých článek 4 Listiny brání vyhoštění vážně nemocné osoby. V následujícím bodu rozsudku MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení) se však uvádí, že „[z] téhož pohledu musí být článek 4 Listiny vykládán v tom smyslu, že vyhoštění státního příslušníka třetí země, který je stižen obzvláště závažným duševním nebo fyzickým onemocněním, představuje nelidské a ponižující zacházení […], pokud s sebou toto vyhoštění nese *skutečné a prokázané riziko značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu*“ [38].

68. Toto kritérium, které Soudní dvůr použil již v rozsudku C. K. a další [39], se liší od kritéria vyplývajícího z rozsudku Paposhvili. I když je pravda, že výraz „značné a nevratné zhoršení“ se jeví významově rovnocenný s výrazem „vážné a nezvratné zhoršení“, je třeba konstatovat, že toto kritérium nevyžaduje, aby zhoršení zdravotního stavu dotčené osoby působilo „těžké utrpení“ nebo „podstatné zkrácení délky života“, ani aby toto zhoršení bylo také „rychlé“. K tomuto poslednímu bodu totiž Soudní dvůr uvedl, že při použití uvedeného kritéria je třeba zohlednit „*všechny* značné a nevratné následky, které vyplývají z vyhoštění“ [40].

69. Z toho vyplývá, že Soudní dvůr měl v úmyslu stanovit nižší míru závažnosti relevantní pro použití článku 4 Listiny v těchto typech případů, než jakou podle rozsudku Paposhvili vyžaduje článek 3 EÚLP, takže článek 4 Listiny brání vyhoštění vážně nemocné osoby v širším rozsahu než článek 3 EÚLP. Jinými slovy, tato judikatura Soudního dvora odráží rozhodnutí zvolit výklad, který poskytuje právu nebýt vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení větší ochranu.

70. Učinit tuto volbu ostatně patří mezi výsadní pravomoci Soudního dvora. I když je pravda, že čl. 52 odst. 3 Listiny vyžaduje, aby práva, která jsou v Listině uvedena a která odpovídají právům zaručeným EÚLP, byla chápána tak, že mají stejný smysl a stejný rozsah jako práva zaručená EÚLP, je nyní nesporné, že dokud EÚLP nepředstavuje právní nástroj formálně začleněný do unijního právního řádu, nemůže požadavek soudržnosti, který je tímto ustanovením sledován, narušit autonomii unijního práva ani samotného Soudního dvora. Z toho vyplývá, že Soudní dvůr může uvedeným právům legitimně přiznat jiný smysl a rozsah, než mají práva zakotvená v EÚLP, a to za předpokladu, že jeho výklad povede k vyšší úrovni ochrany, než jakou zaručuje EÚLP [41], přičemž tohoto výsledku bylo v projednávané věci dosaženo.

71. Tento výklad rozsudku MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení) podporuje skutečnost, že kritérium stanovené Soudním dvorem a poukaz na kritérium vyplývající z rozsudku Paposhvili jsou v uvedeném rozsudku spojeny výrazem „z téhož pohledu“, přičemž použití takového výrazu již pojmově svědčí o vztahu podobnosti, nikoliv podstatné rovnocennosti.

d) Použití na věc v původním řízení

72. Úvodem je třeba připomenout, že X trpí zvlášť závažným onemocněním vyžadujícím specifickou léčbu, jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí. Je nesporné, že X by mohl tuto léčbu podstoupit i v případě vyhoštění, neboť je v Rusku dostupná a přístupná. Naproti tomu by

38 – Rozsudek MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), bod 41. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

39 – Rozsudek ze dne 16. února 2017 (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

40 – Rozsudek MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), body 41 a 42. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska. Viz též rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 76).

41 – Rozsudky ze dne 15. února 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, bod 47), ze dne 14. září 2017, K. (C-18/16, EU:C:2017:680, bod 50), a ze dne 20. března 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, body 22 a 23). Viz rovněž mé stanovisko ve spojených věcech Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU a C-925/19 PPU, EU:C:2020:294, body 148 a 149).

X v případě vyhoštění již neměl přístup k léčbě na bázi konopí, kterou mu předepsal lékař a která je mu v současné době poskytována za účelem tlumení bolesti vyvolané jeho nemocí, neboť tato léčba není v Rusku povolena. I když se zdá málo pravděpodobné, že by přerušení uvedené léčby zhoršilo jeho nemoc, předkládající soud se domnívá, že s ohledem na relevantní dokumenty předložené žalobcem v původním řízení by takovéto přerušení zvýšilo utrpení, které X prožívá, neboť žádná jiná analgetická léčba, která by mu mohla být v Rusku poskytnuta, není vhodná.

73. Za těchto podmínek je třeba si položit otázku, zda pro účely použití judikatury Soudního dvora připomenuté v předchozí části tohoto stanoviska lze zvýšené utrpení považovat *samo o sobě* za „zhoršení zdravotního stavu“. Domnívám se, že odpověď nutně musí být kladná. Je totiž třeba připomenout, že tato judikatura vychází z premisy stanovené ESLP, že samotné utrpení, které je důsledkem přirozeně či jinak vzniklé nemoci, může spadat do působnosti článku 3 EÚLP, pokud je nebo hrozí, že bude zesíleno zacházením, za které mohou nést odpovědnost státní orgány, jako je například vyhoštění[42]. Kromě toho je třeba poznamenat, že žádná jiná skutečnost vyplývající z uvedené judikatury Soudního dvora nemůže odůvodnit výklad, podle něhož lze článek 4 Listiny použít pouze v případě, že zvýšení utrpení způsobené vyhoštěním je spojeno se změnou klinických příznaků nemoci dotčené osoby. Například ve věci MP byl článek 4 Listiny použit z důvodu, že vyhoštění žalobce by mělo za následek zhoršení jeho psychického utrpení, a to bez ohledu na jakoukoliv změnu klinických příznaků závažného posttraumatického stresu a těžké deprese, jimiž trpěl[43].

74. Vzal jsem náležitě v úvahu obavy vyjádřené nizozemskou vládou v průběhu řízení, že vzhledem k subjektivní povaze bolesti by pouhé tvrzení vyhošťované osoby nemělo být považováno za dostačující pro závěr, že článek 4 Listiny byl porušen. Vyzývám tedy Soudní dvůr, aby při této příležitosti výslovně upřesnil, podobně jak to učinil ESLP v rozsudku Paposhvili, že je na tomto státním příslušníkovi, aby předložil důkazy schopné prokázat existenci *vážných* důvodů se domnívat, že pokud by došlo k vyhoštění, byl by vystaven skutečnému nebezpečí nelidského a ponižujícího zacházení[44].

75. Vyhoštění uvedeného státního příslušníka by navíc bylo neslučitelné s článkem 4 Listiny jen tehdy, pokud by bylo dosaženo míry závažnosti stanovené judikaturou Soudního dvora. Je proto nutné ověřit, zda by vyhoštění X založilo skutečné a prokázané riziko *značného* a *nevratného* zhoršení jeho zdravotního stavu.

76. Ačkoliv takovéto hodnocení, které je do značné míry závislé na skutkových okolnostech projednávaného případu, musí provést předkládající soud v rámci posouzení výsledků znaleckého posudku nařízeného v původním řízení, domnívám se, že skutečnosti obsažené ve spisu umožňují učinit následující úvahy.

77. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že X předložil dokumenty prokazující, že trpí vážnou nemocí, která mu způsobuje mimo jiné migrény, bolesti žaludku, bolesti krku, kostí, svalů a nervů, a že tyto bolesti jsou v současné době sotva snesitelné díky léčbě založené na konopí pro léčebné použití. Kromě toho poukazuje X na skutečnost, že přerušení léčby na bázi konopí pro léčebné použití by vedlo k zvýšení bolesti v takové míře, že by nemohl spát ani jíst, a že trvalá povaha této bolesti by v dlouhodobém horizontu vedla ke vzniku duševních poruch v podobě

[42] – Viz rozsudky ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C 578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 68) a MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), body 38 a 39.

[43] – Viz rozsudek MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), bod 43.

[44] – Rozsudek Paposhvili, bod 186.

depresivních a sebevražedných myšlenek. Z tohoto rozhodnutí dále vyplývá, že uvedená léčba, která pro X představuje jedinou vhodnou léčbu zmírňující bolest, neboť alternativní způsoby léčby jsou kontraindikovány, není v Rusku legálně dostupná

78. Pokud by byla prokázána existence všech těchto skutečností, měl by podle mého názoru předkládající soud dospět k závěru, že vyhoštění X nelze v projednávaném případě provést, neboť by vyvolalo skutečné a prokázané riziko *značného* a *nevratného* zhoršení jeho zdravotního stavu [45].

79. S ohledem na druhou část prvních dvou otázek, jak byly přeformulovány, připomínám, že otázka, jestli by k zhoršení bolesti v důsledku možného vyhoštění X do země původu došlo „rychle“ po výkonu tohoto opatření, není nikterak relevantní pro určení, zda je dosaženo míry závažnosti a zda je tak porušen článek 4 Listiny.

80. Zatímco rozsudek Paposhvili vyžadoval, aby bylo zhoršení zdravotního stavu nejen „vážné“ a „nezvratné“, ale také „rychlé“, Soudní dvůr v rámci autonomního výkladu článku 4 Listiny pouze požadoval, aby se zdravotní stav zhoršil v důsledku vyhoštění značně a nevratně, jak bylo uvedeno výše.

81. Nedomnívám se, že by Soudní dvůr měl přizpůsobit svůj výklad, jenž poskytuje vyšší míru ochrany, výkladu ESLP.

82. V tomto ohledu je třeba připomenout, že v souladu se svojí nejstarší judikaturou je ESLP oprávněn posoudit, zda vyhoštění cizince může porušit právo nebýt vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení z důvodu utrpení, které by v důsledku vyhoštění mohlo nastat v zemi původu, ačkoliv se jedná o dosud neprokázané porušení EÚLP. Uvedený výklad je podle ESLP nezbytný k zajištění účinnosti tohoto práva, které je absolutní a představuje základní hodnotu demokratických společností, neboť újma způsobená vyhoštěním by byla vážná a nenapravitelná [46].

83. Pokud by však Soudní dvůr ve svém budoucím rozsudku zachoval též tento požadavek rychlosti vzniku újmy (v projednávaném případě rychlosti zhoršení zdravotního stavu), hrozilo by podle mého názoru, že tento krok bude vykládán jako oslabení absolutní povahy práva zakotveného v článku 4 Listiny, neboť by bylo poměřováno mezi daným právem a pravomocí členských států kontrolovat vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí na své území. Ostatně se domnívám, že právě snaha lépe zaručit absolutní povahu tohoto ustanovení vedla Soudní dvůr k tomu, aby ve své judikatuře zajistil vyšší úroveň ochrany práva nebýt vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení [47].

84. Z výše uvedených úvah nutně vyplývá, že článek 4 Listiny brání takové vnitrostátní praxi, jako je praxe dotčená ve věci v původním řízení, která spočívá ve stanovení striktní lhůty, v níž by se mělo nutně projevit značné a nevratné zvýšení bolesti státního příslušníka, který má být vyhoštěn.

85. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr odpověděl na první dvě otázky, jak byly přeformulovány, tak, že článek 5 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že brání vyhoštění státního příslušníka třetí země, který je vážně nemocný a neoprávněně pobývá na území členského státu, v případě, že bude vystaven značnému

[45] – Pokud by totiž nedošlo ke změně ruských právních předpisů, bylo by toto zhoršení fakticky nevratné.

[46] – ESLP, 7. července 1989, Soering v. Spojené království, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, bod 91.

[47] – Rozsudky ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 59), a MP (Doplňková ochrana oběti předchozího mučení), bod 36.

a nevratnému zvýšení bolesti z důvodu, že v zemi jeho původu není legálně dostupná analgetická léčba, která je jako jediná účinná. Doba, ve které k takovému zvýšení dojde, je pro účely tohoto posouzení irelevantní.

86. Konečně je třeba připomenout, že pokud by předkládající soud dospěl k závěru, že X nemůže být navrácen do Ruska, neboť by ho toto vyhoštění vystavilo skutečnému riziku nelidského a ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny, muselo by být jeho vyhoštění povinně odloženo na základě čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115.

87. Mám za to, že odklad tohoto vyhoštění nemůže zbavit účinnosti rozhodnutí o navrácení přijaté příslušným nizozemským orgánem, jak uvedla Komise na jednání [48]. Není mi totiž jasné, jak by bylo možné se domnívat, že takovýto důsledek vyplývá z rozsudku CPAS de Seraing [49], ačkoli Soudní dvůr v tomto rozsudku konstatoval, že problematika přiznání automatického odkladného účinku se nutně týká rozhodnutí o navrácení, a případně rozhodnutí o vyhoštění, které je s ním spojeno [50].

88. Jak uvedla nizozemská vláda na jednání, není důvod, aby rozhodnutí o navrácení, jímž se konstatuje neoprávněnost pobytu, pozbylo účinnosti v případě odkladu vyhoštění, a to tím spíše, že Soudní dvůr již rozhodl, že členské státy jsou povinny přijmout rozhodnutí o navrácení státního příslušníka třetí země, který na území pobývá neoprávněně, neboť „by bylo v rozporu s cílem směrnice 2008/115 […] i se zněním jejího článku 6, kdyby byla tolerována existence mezistatusu státních příslušníků třetích zemí, kteří by se nacházeli na území členského státu bez práva nebo povolení k pobytu […], ale vůči kterým by nebylo v platnosti žádné rozhodnutí o navrácení“ [51].

2. K třetí otázce

89. Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda článek 5 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby byly dopady vyhoštění na zdravotní stav státního příslušníka třetí země zohledněny až při určování, zda a případně za jakých podmínek je tento státní příslušník způsobilý vycestovat.

90. Z předkládacího rozhodnutí konkrétně vyplývá, že podle nizozemského práva se ve stanovisku vydaném BMA posuzují jen ty zdravotní následky spojené s vyhoštěním, k nimž dojde během samotného výkonu tohoto opatření, a nezohledňují se zdravotní následky psychologické povahy, které by se mohly projevit z důvodu nedostupnosti nebo nepřístupnosti péče nezbytné k řešení těchto zdravotních následků v zemi, do které má být osoba vyhoštěna.

91. Jeví se, že z čistě právního hlediska se pochybnosti předkládajícího soudu týkají použitelnosti právního rámce vyplývajícího z rozsudku C. K [52]., který byl vydán v oblasti dublinského systému, v kontextu směrnice 2008/115. Tento soud uvádí, že si je dobře vědom toho, že tento rozsudek

[48] – Jsem si vědom toho, že takový výklad by posílil právní ochranu státních příslušníků třetích zemí, kteří se nacházejí v situaci „dlouhodobé možnosti vyhoštění“ a z důvodu neoprávněné povahy jejich pobytu se v zásadě nemohou dovolávat mnohých socioekonomických práv. To však není důvodem k nesprávnému výkladu směrnice 2008/115, ať je jejich situace jakkoli politováníhodná.

[49] – Rozsudek ze dne 30. září 2020 (C-402/19, EU:C:2020:759).

[50] – Rozsudek ze dne 30. září 2020, CPAS de Seraing (C-402/19, EU:C:2020:759, body 43 až 48). Viz též rozsudek ze dne 19. června 2018, Gnandi (C-181/16, EU:C:2018:465, bod 56).

[51] – Rozsudek ze dne 3. června 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432, bod 57).

[52] – Rozsudek ze dne 16. února 2017 (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

uvádí povinnosti, jež musí členský stát splnit, aby mohl přemístit státního příslušníka třetí země se sebevražednými sklony. Má však za to, že povinnosti uložené Soudním dvorem se týkají pouze podmínek cestování tohoto státního příslušníka, což lze vysvětlit tím, že stát provádějící přemístění může na základě zásady vzájemné důvěry, na níž je založen dublinský systém, předpokládat, že péče dostupná v jiných členských státech je dostatečná k léčbě nemoci, kterou tento státní příslušník trpí.

92. Nejprve je třeba uvést, že obecná a absolutní povaha článku 4 Listiny, jehož dodržování v podstatě ukládá článek 5 směrnice 2008/115, znamená, že právní rámec stanovený v uvedeném rozsudku C. K. lze v zásadě použít i na přemístění osoby do třetí země, jako je vyhoštění uskutečněné na základě směrnice 2008/115. Přenesen do tohoto kontextu se uvedený právní rámec zakládá na následujících zásadách.

93. Vyhoštění státního příslušníka třetí země, který trpí zvláště závažným duševním nebo tělesným onemocněním, představuje *samo o sobě* nelidské a ponižující zacházení, pokud zakládá skutečné a prokázané riziko značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu [53].

94. Úkolem příslušných vnitrostátních orgánů je vyloučit jakoukoliv závažnou pochybnost týkající se dopadu tohoto vyhoštění na zdravotní stav dotyčné osoby, přičemž zohlední „veškeré značné a nevratné následky“, které vyplývají z vyhoštění. To znamená, že členský stát provádějící vyhoštění musí postupovat nejen tak, aby dotyčnému státnímu příslušníkovi třetí země byla během jeho fyzického přemístění do státu určení zaručena veškerá nezbytná péče prostřednictvím odpovídajícího lékařského doprovodu, ale *rovněž* musí zajistit, aby danému státnímu příslušníkovi byla po jeho příjezdu do tohoto státu poskytnuta lékařská péče, která je nezbytná k zamezení jakéhokoliv skutečného rizika značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu [54].

95. S ohledem na tyto úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na třetí předběžnou otázku tak, že článek 5 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby byly dopady vyhoštění na zdravotní stav státního příslušníka třetí země zohledněny až při určování, zda a případně za jakých podmínek je tento státní příslušník způsobilý vycestovat. Tyto dopady musí být rovněž posouzeny při zkoumání, zda danému státnímu příslušníkovi bude po jeho příjezdu do státu určení poskytnuta lékařská péče, která je nezbytná k zamezení jakéhokoliv skutečného rizika značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu.

3. K čtvrté otázce

96. Čtvrtou otázkou se předkládající soud zaprvé táže, zda směrnice 2008/115 ve spojení s články 1, 4 a 7 Listiny musí být vykládána v tom smyslu, že závažné zdravotní problémy státního příslušníka třetí země, který neoprávněně pobývá na území členského státu, a zdravotní péče, která je mu poskytována, musí být zohledněny pro určení, zda je tento členský stát povinen přiznat mu právo pobytu.

97. Je třeba uvést, že Soudní dvůr již konstatoval, že „směrnice 2008/115 se týká pouze navracení státních příslušníků třetích zemí s neoprávněným pobytem, a nemá tedy za cíl harmonizovat veškerá pravidla členských států týkající se pobytu cizinců“, a že „společné normy a postupy

[53] – Viz rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 73).

[54] – Viz rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, body 76 a 81 až 85).

zavedené směrnicí 2008/115 se tedy týkají pouze přijetí rozhodnutí o navrácení a výkonu těchto rozhodnutí“ [55]. To znamená, že podmínky pro přiznání práva pobytu státním příslušníkům třetích zemí nejsou touto směrnicí upraveny, ale spadají do pravomoci vnitrostátního zákonodárce.

98. V tomto ohledu je třeba dodat, že čl. 6 odst. 4 uvedené směrnice nepřiznává členským státům možnost přijímat právní předpisy na základě práva Unie, ale uznává pouze jejich pravomoc udělit právo pobytu *na základě vnitrostátního práva*, zejména z humanitárních důvodů, aby tak vyjasnil otázku, jak toto právo skloubit s rozhodnutím o navrácení [56].

99. Výkon uvedené pravomoci tedy nepředstavuje uplatňování unijního práva ve smyslu článku 51 Listiny, takže otázku, zda je třeba vyhovět žádosti o povolení k pobytu, nelze posuzovat z hlediska jejích ustanovení. Dovolávat se Listiny, a zejména jejího článku 7 ve spojení se směrnicí 2008/115, nemůže v žádném případě vést k tomu, že X bude přiznáno právo pobytu vyplývající z unijního práva.

100. Zadruhé cílem čtvrté otázky položené předkládajícím soudem je v podstatě určit, zda směrnice 2008/115 ve spojení s články 1, 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny musí být vykládána v tom smyslu, že při posuzování, zda je třeba odložit vyhoštění státního příslušníka třetí země, musí členské státy zohlednit jeho zdravotní stav jako součást jeho soukromého života.

101. Na rozdíl od prvních dvou předběžných otázek neodkazuje tato otázka na zdravotní stav státního příslušníka třetí země s cílem zjistit, zda jeho vyhoštění může představovat nelidské a ponižující zacházení. Zdravotní stav je uveden jen jako součást soukromého života. Články 1, 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny se tedy nejeví jako relevantní k poskytnutí odpovědi na tuto otázku.

102. Povinnost respektovat právo na soukromý a rodinný život lze podle mého názoru odvodit z čl. 5 písm. b) směrnice 2008/115, podle kterého při provádění této směrnice musí členské státy náležitě zohlednit rodinný život.

103. Soudní dvůr nedávno konstatoval, že cílem článku 5 směrnice 2008/115 je zajistit *respektování několika základních práv* v rámci řízení o navrácení zavedeného touto směrnicí [57]. Z tohoto tvrzení zaprvé vyplývá, že výraz „rodinný život“ je třeba vykládat v tom smyslu, že odkazuje na právo na soukromý a rodinný život, jak je zakotveno v článku 7 Listiny, a zadruhé, že povinnost náležitě zohlednit toto právo není splněna pouhým přihlédnutím k relevantním prvkům soukromého a rodinného života dotčeného státního příslušníka třetí země, jak tvrdila na jednání nizozemská vláda [58]. V tomto ohledu rozsudek ve věci K. A. a další (Sloučení rodiny v Belgii), na který se tato vláda odvolávala na jednání, nemůže odůvodnit opačný výklad, neboť v tomto rozsudku Soudní dvůr pouze uvedl, že zohlednění uvedených prvků příslušnými vnitrostátními orgány, pokud o nich byly dotyčnou osobou informovány, představuje nezbytný předpoklad pro přijetí rozhodnutí o navrácení [59].

[55] – Rozsudek ze dne 8. května 2018, K. A. a další (Sloučení rodiny v Belgii) (C-82/16, EU:C:2018:308, bod 44).

[56] – Viz v tomto ohledu rozsudky ze dne 10. července 2014, Julián Hernández a další (C-198/13, EU:C:2014:2055, bod 44), a ze dne 19. listopadu 2019, TSN a AKT (C-609/17 a C-610/17, EU:C:2019:981, body 49 a 50).

[57] – Rozsudek ze dne 11. března 2021, Belgický stát (Navrácení rodiče nezletilého dítěte) (C-112/20, EU:C:2021:197, bod 35).

[58] – Je třeba poznamenat, že okolnost, že unijní normotvůrce použil výraz „náležitě zohlednit“ namísto „dodržovat“, přičemž toto sloveso použil pouze ve spojení se zásadou nenavracení, nevyvrací tento výklad. Důvodem uvedeného rozdílu ve formulaci je podle mého názoru skutečnost, že na rozdíl od práv, jako je právo na soukromý a rodinný život nebo nejvlastnější zájem dítěte, nemůže být zásada nenavracení omezena z důvodu své absolutní povahy. Příslušné orgány kteréhokoli členského státu tak budou muset náležitě zohlednit právo na soukromý a rodinný život státního příslušníka třetí země, proti němuž je vedeno řízení o navrácení, v rámci posouzení, zda jsou omezení tohoto práva vyplývající z výkonu vyhoštění legitimní a přiměřená.

[59] – Rozsudek z 8. května 2018 (C-82/16, EU:C:2018:308, body 102 až 104).

104. S ohledem na tyto úvahy se domnívám, že by Soudní dvůr měl tuto otázku zkoumat z hlediska čl. 5 písm. b) směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 7 Listiny a článkem 9 této směrnice („Odklad vyhoštění“).

105. Předkládajícímu soudu je tak třeba nejprve poskytnout právní rámec, kterým se řídí posouzení legality vyhoštění X příslušnými vnitrostátními orgány z hlediska jeho práva na respektování soukromého života, a upřesnit, zda a případně za jakých podmínek je třeba v této souvislosti zohlednit zdravotní stav X [60].

106. Na rozdíl od toho, co na jednání tvrdila nizozemská vláda, příslušné vnitrostátní orgány musí toto posouzení nutně provést při přezkumu žádosti o odklad vyhoštění, jako je žádost dotčená ve věci v původním řízení, a to bez ohledu na skutečnost, zda se příslušné vnitrostátní orgány touto otázkou běžně zabývají v rámci posuzování žádostí o povolení k pobytu.

107. Pokud jde o právo na respektování soukromého života, je třeba připomenout, že podle čl. 52 odst. 3 Listiny musí být smysl a rozsah článku 7 Listiny v zásadě stejné jako v případě článku 8 EÚLP, což znamená, že je nezbytné zabývat se judikaturou ESLP týkající se tohoto ustanovení.

108. Z této judikatury vyplývá, že k prokázání porušení článku 8 EÚLP v projednávaném případě musí příslušný vnitrostátní orgán provést posouzení přiměřenosti, jež spočívá v poměření práva X na respektování soukromého života a pravomoci nizozemského státu vyhostit cizince, kteří nesplňují podmínky pro vstup a pobyt na jeho území.

109. Není totiž pochyb o tom, že případné vyhoštění X do Ruska by představovalo zásah do jeho práva na respektování soukromého života [61] a že takové opatření má právní základ ve vnitrostátních právních předpisech (článek 64 zákona o cizincích, jak je vyložen v bodě A/37 stejnojmenného oběžníku) a sleduje jeden z „legitimních cílů“ uvedených v čl. 8 odst. 2 EÚLP („ochrana pořádku“). Dané ustanovení nařizuje za těchto podmínek ověřit, zda je dotčené opatření nezbytné v demokratické společnosti k dosažení sledovaného cíle, což podle ESLP znamená provést přezkum přiměřenosti [62].

110. Základní rysy tohoto přezkumu určil ESLP především ve věcech spojujících nedovolené přistěhovalectví s právem na respektování rodinného života. V rozsudku Pormes v. Nizozemsko však ESLP uvedl, že zásady formulované v těchto věcech a faktory, které zde byly zohledněny, lze *mutatis mutandis* použít na situaci cizince, který si během doby svého neoprávněného pobytu vytvořil na území státu vazby zakládající soukromý život [63]. Z toho vyplývá následující.

111. Rozsah práva na respektování soukromého života v zásadě závisí na konkrétní situaci cizince a obecném zájmu. Pokud není cizinec považován za „usazeného přistěhovalce“, protože má v hostitelském státě povolení k pobytu, není existence „velmi závažných důvodů“ nezbytná k tomu, aby právo vyhostit cizince z tohoto státu mělo přednost před právem cizince na respektování jeho soukromého života [64].

[60] – Aspekt „rodinný život“ naproti tomu nebude v tomto stanovisku zkoumán, neboť X na jednání potvrdil, že jeho žádost není nikterak založena na existenci rodinných vazeb v Nizozemsku.

[61] – Viz zejména ESLP, 7. prosince 2021, Savran v. Dánsko, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, bod 179.

[62] – Viz zejména ESLP, 18. října 2006, Üner v. Nizozemsko, CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, bod 54.

[63] – ESLP, 14. prosince 2020, CE:ECHR:2020:0728JUD002540214, bod 58.

[64] – Tamtéž, body 52, 53 a 59. Postavení „usazeného přistěhovalce“ tedy není podmínkou pro uplatnění práva na respektování soukromého života, ale skutečností určující úroveň ochrany, jež má být tomuto právu v dané situaci poskytnuta.

112. V případě, že si dotyčný cizinec založil v hostitelském státě soukromý život v době, kdy věděl, že jeho postavení je z hlediska imigračních pravidel takové, že zachování tohoto soukromého života v tomto státě by bylo od počátku *nejisté*, mohlo by vyhoštění tohoto cizince porušit článek 8 EÚLP jen „za výjimečných okolností“ [65].

113. Relevantními faktory pro poměření práva na respektování soukromého života a obecného zájmu jsou rozsah sociálních, kulturních a rodinných vazeb v hostitelském státě a v zemi, do které má být vyhoštění provedeno, jakož i existence skutečností týkajících se kontroly přistěhovalectví či důvodů veřejného pořádku svědčících ve prospěch vyhoštění [66]. Jedná se o neúplný výčet, který nijak nevylučuje možnost zohlednit další faktory související s konkrétními okolnostmi daného případu, jako jsou například zdravotní faktory [67]. Ty se týkají zdravotního stavu žadatele a jeho vývoje, který může nastat v případě, že bude vyhoštění uskutečněno [68].

114. Je totiž třeba uvést, že podle ESLP musí být zdraví chápáno jako součást soukromého života, neboť pojem „soukromý život“, jenž musí být vykládán široce a nelze ho definovat vyčerpávajícím způsobem, zahrnuje rovněž fyzickou a duševní integritu člověka [69]. Ohledně duševní integrity ESLP již uvedl, že ochrana duševního zdraví je nezbytným předpokladem účinného požívání práva na respektování soukromého života, kterým se rozumí právo na „identitu a osobní rozvoj“ a na „navazování a rozvíjení vztahů s ostatními lidmi a vnějším světem“ [70]. Považuji za rozumné se domnívat, že fyzická integrita rovněž představuje takovýto předpoklad.

115. V tomto ohledu připomínám, že ESLP nevylučuje, že zacházení, které nelze považovat za „nelidské či ponižující“ ve smyslu článku 3 EÚLP, může nicméně narušit fyzickou a duševní integritu do té míry, že tento článek porušuje z hlediska soukromého života. V návaznosti na tento přístup měl v rozsudku Paposhvili v podstatě za to, že vyhoštění cizince může představovat porušení článku 8 EÚLP, i když nelze konstatovat žádné porušení jejího článku 3 [71].

116. Konkrétně v situaci, kdy by vyhoštění mohlo zhoršit zdravotní stav dotyčné osoby natolik, že by již nebyla schopna rozvíjet vazby zakládající soukromý život, mohou hrát tyto zdravotní faktory významnou roli při poměřování, které je třeba provést pro posouzení přiměřenosti tohoto vyhoštění.

117. Pokud by z takovéhoto posouzení přiměřenosti vyplynulo, že vyhoštěním státního příslušníka třetí země může být porušeno jeho právo na respektování soukromého života, potom by povinnost vykládat veškeré akty sekundárního práva v souladu se základními právy, jak ji potvrzuje bod 24 odůvodnění směrnice 2008/115, vedla k závěru, že vyhoštění nelze provést.

118. To ale neznamená, že odklad vyhoštění musí být nutně přiznán na základě čl. 9 odst. 1 této směrnice. Podle tohoto ustanovení je totiž odklad vyhoštění povinný pouze tehdy, pokud by byl jeho výkon v rozporu se zásadou nenavracení [písm. a)] nebo v případě, že by žalobě podané proti rozhodnutí o vyhoštění byl přiznán odkladný účinek [písm. b)]. První předpoklad se netýká práva na respektování soukromého života. U druhého předpokladu nelze *a priori* vyloučit, že

65 – Tamtéž, body 57 a 58.

66 – Tamtéž, body 56 a 58.

67 – V tomto ohledu viz ESLP, 7. prosince 2021, Savran v. Dánsko, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, bod 184.

68 – Tamtéž, bod 192.

69 – Viz zejména ESLP, 25. června 2019, Nicolae Virgiliu Tănase v. Rumunsko, CE:ECHR:2019:0625JUD004172013, bod 126.

70 – Viz zejména ESLP, 7. prosince 2021, Savran v. Dánsko, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, bod 172, který v tomto ohledu odkazuje na rozsudek ze dne 6. února 2001, Bensaid v. Spojené Království, CE:ECHR:2001:0206JUD004459998, bod 47.

71 – Rozsudek Paposhvili, bod 225.

zásah do práva na respektování soukromého života by v případě vyhoštění vážně nemocného státního příslušníka třetí země mohl být považován za „vážný a nenapravitelný“ ve smyslu rozsudku Abdida[72], a odůvodnit tak přiznání odkladného účinku žalobě. Musím nicméně připustit, že si nedovedu dobře představit situaci, ve které by tomu tak bylo.

119. Komise ve svém písemném vyjádření tvrdí, že zdravotní faktory, které nevedou k situaci, jež by byla v rozporu se zásadou nenavracení, ale jsou vzhledem k své méně závažné povaze relevantní jen jako součást práva na respektování soukromého života státního příslušníka třetí země, který má být vyhoštěn, mohou členské státy zohlednit při určování okamžiku vyhoštění v souladu s čl. 9 odst. 2 směrnice 2008/115.

120. S tímto názorem nesouhlasím. Zdá se mi totiž zjevné, že možnost odložit vyhoštění, kterou čl. 9 odst. 2 písm. a) této směrnice přiznává členským státům, se vztahuje na situace, ve kterých se s ohledem na „tělesný stav nebo duševní způsobilost“ dotyčného státního příslušníka třetí země stává jeho fyzické přemístění do země původu v původně plánovaném termínu nevhodné či nemožné. Pokud by tento fyzický stav nebo duševní způsobilost nastaly z důvodu porušení práva na respektování soukromého života uvedeného státního příslušníka, byl by tento předpoklad uveden spíše v odstavci 1 tohoto ustanovení, který stanoví povinný odklad vyhoštění ve dvou případech, kdy by jeho výkon mohl porušit určité základní právo[73].

121. Je proto třeba uznat, že směrnice 2008/115 se nijak nevyjadřuje k právním důsledkům tvrzení příslušných vnitrostátních orgánů, že právo státního příslušníka třetí země na respektování jeho soukromého života by bylo vyhoštěním porušeno. Žádné ustanovení směrnice 2008/115 totiž takové důsledky neupravuje, a ty proto spadají do pravomoci vnitrostátního zákonodárce.

122. Vzhledem ke všem těmto úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na čtvrtou předběžnou otázku tak, že čl. 5 písm. b) směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 7 Listiny a článek 9 této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že při posuzování, zda vyhoštění může porušit právo státního příslušníka třetí země na respektování jeho soukromého života, mohou členské státy zohlednit zdravotní stav tohoto státního příslušníka jakožto součást jeho soukromého života, přičemž právní důsledky případného závěru o porušení tohoto práva spadají do pravomoci vnitrostátního zákonodárce.

IV. Závěry

123. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené rechtbank Den Haag, zittingsplaats ’s-Hertogenbosch (soud v Haagu zasedající v ’s-Hertogenbosch, Nizozemsko), jak byly přeformulovány, odpověděl následovně:

„1) Článek 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie musí být vykládán v tom smyslu, že brání vyhoštění státního příslušníka třetí země, který je vážně nemocný a neoprávněně pobývá na území členského státu, v případě, že bude vystaven značnému a nevratnému zvýšení bolesti z důvodu, že v zemi jeho původu není legálně dostupná analgetická léčba, která je jako jediná účinná. Doba, ve které k takovému zvýšení dojde, je pro účely tohoto posouzení irelevantní.

[72] – Viz rozsudek ze dne 18. prosince 2014, Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453, bod 50).

[73] – Jedná se o právo nebýt vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení a právo na účinnou soudní ochranu.

2) Článek 5 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby byly dopady vyhoštění na zdravotní stav státního příslušníka třetí země zohledněny až při určování, zda a případně za jakých podmínek je tento státní příslušník způsobilý vycestovat. Tyto dopady musí být rovněž posouzeny při zkoumání, zda danému státnímu příslušníkovi bude po jeho příjezdu do státu určení poskytnuta lékařská péče, která je nezbytná k zamezení jakéhokoliv skutečného rizika značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu.

3) Článek 5 písm. b) směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 7 Listiny a článek 9 této směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že při posuzování, zda vyhoštění může porušit právo státního příslušníka třetí země na respektování jeho soukromého života, mohou členské státy zohlednit zdravotní stav tohoto státního příslušníka jakožto součást jeho soukromého života, přičemž právní důsledky případného závěru o porušení tohoto práva spadají do pravomoci vnitrostátního zákonodárce.“